

доп. Москва: Изд-во ЦИТ-М, 2000.

13. Carcelea, V. Etica și comportamentul civilizat. Ediția a II-a, revăzută și adăugită. București: Editura Pro Universitaria, 2022, p.143, 144.
14. Carcelea, V. Deontologia profesională a juristului. Curs universitar. București: Editura Universul Juridic, 2018, p.164.

PARTICULARITĂȚI ALE CONCEPȚIEI LUI LUCIAN BLAGA DESPRE RELIGIE

Svetlana Coandă, dr. hab. în filos., conf. univ.

Universitatea de Stat din Moldova

svcoanda@gmail.com

Alexandru Pruteanu, doctorand

Școala doctorală Științe umaniste și ale educației,

Universitatea de Stat din Moldova

pruteanu.alexandru.ion@gmail.com

PARTICULARS OF LUCIAN BLAGA'S CONCEPTION ABOUT RELIGION

In Lucian Blaga's reflections on the philosophy of religion, the attitude and conception of religion, the emphasis is not on the theological dimension, but on the philosophical and cultural as a whole. He understands the religious phenomenon differently from typical religiosity, more like a cultural manifestation, a spirituality of essences, of what remains perennial, transcends time and space. Lucian Blaga refuses dogmas, capable of limiting knowledge; he speaks out against all coercion, proclaiming the need for complete freedom of spirit.

Ideile lui Blaga cu referire la religie, reflecțiile lui ce țin de filosofia religiei se conțin în lucrările: *Eonul dogmatic, Cunoașterea luciferică, Cenzura transcendentă, Diferențialele divine, Spațiul mioritic, Religie și spirit, Curs de filosofie a religiei ș.a.*, în care accentul va fi pus însă nu pe dimensiunea teologică, ci pe cea filosofică și culturală în ansamblu. În special, lucrarea *Religie și spirit* este o mărturie a interesului său pentru fenomenul religios.

Cercetătorii sunt de păreri diferite atât cu privire la interpretarea religiei cât și la religiozitatea lui Blaga, la faptul dacă L.Blaga a fost o persoană cu adevărat religioasă. Dacă luăm în considerare opiniile celor care îl califică drept „poet mistic”, „filosof metafizician”, raționalist, antidogmatic și, de asemenea, discuțiile, polemicile cu teologii, în special, cu D.Stăniloae și N.Crainic, s-ar părea că L.Blaga nu împărtășea o religiozitate autentică; totodată, Vasile Băncilă afirmă că Blaga a fost un spirit profund religios, deșinu a dorit să facă vizibilă această calitate.

Fiu al preotului Isidor Blaga, având din partea tatălui mai multe rudepreoți, la rândul său, studiind și el la facultatea de teologie, Lucian Blaga se auto-definea ca persoană religioasă. El manifesta un profund respect față de credința ortodoxă, afirmând: „Nimenia nu prețuiește mai mult decât mine fervoarea religioasă, în orice formă s-ar manifesta ea“ și, cum își amintește V.Băncilă, „era bucuros când putea să vorbească despre religie” [1].

Totodată, el menționa specificul atitudinii sale față de religie. În romanul autobiografic *Luntrea lui Caron*, la observația că poezia sa „cuprinde adesea motive religioase, uneori aproape bisericesti”, L.Blaga răspunde: „E adevărat, zic, că în poezia mea sunt frecvente și motivele mitice, chiar teologice. Dar de aceste elemente uez în chipul cel mai liber ca mijloace de expresie poetică. Motivele nu sunt tratate «dogmatic». Le folosesc în sens totdeauna creator, liber; le modific și le amplific după necesități” [2]. *Datorită acestei ambiguități, a controverselor lăuntrice în atitudinea față de religie, L.Blaga era învinuit de unii contemporani că e prea credincios, iar de alții – că e necredincios.*

În același timp, e cunoscută teza sa: „Nu sunt necredincios. Eu sunt filosof” [3]. Anume ca filosof, Lucian Blaga își propunea să cerceteze fenomenul religios multiaspectual, obiectiv, creativ, cum scria el „sub unghi strict și până la capăt filosofic”, spre deosebire de teologi, conform cărora doctrina ortodoxă este în întregime constituită. Lucian Blaga își exprima temerile că „cel ce aderă la ea trebuie să renunțe la orice nou și mare act de creație metafizică”, fapt pe care el nu și-l putea permite [4]. Într-o scrisoare el exprima în felul următor această contradicție interioară care îl caracteriza: „Teologia creștină, ca pretins sistem închis și absolut nu-mi satisface exigențele filosofice, tactul, sensibilitatea. Ca izvor de sugestii o admit pentru noi românii, chiar în chip subliniat. Și în general nu vorbesc despre ea decât cu respect, uneori cu admirație. Dovadă toate textele mele. Eu gândesc așa cum gândesc, fiindcă nu pot altfel. Decepțiile pe care le produc

sunt de neevitat. Ar însemna să fiu total nesincer afirmând bunăoară: cred în revelație sau în altceva (divinitatea lui Iisus)”[5].

Problema religiozității lui L.Blaga a fost temă de discuție în cadrul conferinței *Lucian Blaga și religia*, susținută de V.Băncilă la 27 februarie 1944, la București, problemă ce rămâne controversată până în prezent [6]. În cadrul acestei conferințe, V.Băncilă a vorbit atât despre „atitudinile pozitive în materie de religie ale lui Blaga”, cât și despre „neajunsurile atitudinii lui”. Urmărind scopul de a evidenția „deosebirile dintre concepția blagiană și teologia creștină, Băncilă constata că „aderențele religioase ale autorului Trilogiilor” sunt la fel de profunde ca „unele din afirmațiile lui opuse teologiei”. L.Blaga nu a fost prezent la această conferință, dar cei prezenți au afirmat că el „ar fi fost mulțumit!” de aprecierile date [7].

Referindu-se la revista *Gândirea*, Lucian Blaga îi cerea lui Nichifor Crainic să nu limiteze programul acestei publicații la spiritul ortodox, menționând că „ortodoxia e numai un caz al spiritualității spre care tinde apetitul metafizic al generației noastre”. Dorind să-și confirme independența în idei și specificul gândirii sale, L.Blaga menționa: „Sunt la fel de departe de dogmatica creștină, ca și de metafizica laică” [8]. În scrisorile către Nichifor Crainic, Lucian Blaga îi dezvăluia intențiile și scopurile sale, menționând: „toate expunerile și teoriile mele constituiesc o bază filosofică interesantă și nouă pentru multe sisteme de metafizică (unele existente, altele posibile în viitor) între ele e și doctrina creștină, cu toate că eu o socot din alte motive „perimată” [9]. Gh.Eftimie, unul din teologii care, în 1944, abordează într-un studiu, apreciat în epocă, lucrările de filosofie a religiei ale lui L.Blaga, îl caracteriza în modul următor: „Blaga este în cultura noastră un răsturnător de idei și valori cum nu mai avem pe altul între cei puternici și influenți ca imaginație” [10].

Atitudinea controversată, complexă a lui L.Blaga față de religie îl face pe V.Băncilă să îi ceară să-și revadă concepțiile: „Te rog din adâncul sufletului, împacă-te cu Dumnezeu. E adevărat, nu ești deloc certat cu el, dar ai un sistem filosofic ce îți impune anume rețineri. Nu poți schimba acest sistem, dar poți, cel puțin în viitor (dacă îl vom mai avea), să atenuezi forma și să pui în valoare coarde religioase cari există prestigios în sufletul tău, dar au fost, în parte, umbrite de vegetația ecuatorială a tinereții și bărbăției. Adevărul cel mai însemnat e cel religios și nu e religie mai bună decât cea a copilăriei noastre creștine... dragă Lucian, te rog mult, reflectează la problema religioasă, și nu numa ca filosof” [11]. În răspunsul dat prietenului

său, L. Blaga accentuează că nu este ateu și explică specificul credinței sale religioase în felul următor: „Te rog să mă crezi că nu mă simt deloc certat cu Dumnezeu ca să trebuiască să mă împac și să mă explic cu el. Religiozitatea mea e un element de dozaj al tuturor manifestărilor mele. S-a răspândit în mine ca drojdia în aluat. Probabil și în păcatele mele – a căror conștiință n-o prea am” [12].

Avem, așadar, argumente că L. Blaga avea o atitudine specifică față de religie, inclusiv, de ortodoxie. „Eu nu sunt antiortodox, ci sunt numai eterodox”- îi spunea el lui V. Băncilă. În lucrarea *Spațiul mioritic*, L. Blaga analizează religiile creștine: catolicismul, protestantismul, ortodoxia.

În concepția lui L. Blaga, filosofia, religia și literatura trebuie să formeze un tot unitar, fiind expresie a culturii și, în ansamblu, a spiritualității. În *Cursul de filosofia religiei* aprecia și dădea drept exemplu a acestei unități „cultura indică” și menționa cu regret că în Europa, „filosofia și religia nu merg împreună decât excepțional” [13]. Suprema unitate ontologică dintre uman și divin ca principiu caracteristic al gândirii indiene este înalt apreciat de Blaga, deoarece anume acest principiu evidențiază identitatea individualului cu generalul, a părții cu întregul, a sinelui individual cu cel universal, a omului cu Dumnezeu.

În concluzie, menționăm următoarele particularități ale atitudinii și conceperii religiei de către Lucian Blaga:

- L. Blaga refuză dogmele, susceptibile de a limita cunoașterea; el se pronunță împotriva oricărei constrângeri, proclamând nevoia de o deplină libertate a spiritului.
- El înțelege fenomenul religios diferit de religiozitatea tipică, fără convenții, fără ritualuri, mai mult ca o manifestare culturală, tributară unui „stil”, o spiritualitate a esențelor, a ceea ce rămâne peren, transcende timpul și spațiul.
- Religiozitatea sa este, conform propriei tipologii, o religiozitate difuză, o religiozitate-fior. În articolul omagial consacrat lui Nichifor Crainic, apărut în 1940 în *Gândirea*, Lucian Blaga își definește poziția în raport cu religia, afirmând că este adeptul unui „spiritualism mitic, creator și liber, liber în cadrul constrângerilor firești și subconștiente ale unui „stil” [14].
- Atitudinea față de religie este determinată de libertatea sa spirituală și se manifestă ca o atitudine antidogmatică, anti-dogmatismul fiind o trăsătură distinctă a lui L. Blaga.

- Utilizând în lucrările sale mai multe idei și concept din religia creștină, cum ar fi: Marele Anonim, cenzura transcendentă, misterul (care există în religia creștin-ortodoxă sub forma tainei - Cele Șapte Taine) și a imaginii unui Dumnezeu care nu permite cunoașterea oricui, Lucian Blaga le dă o interpretare filosofică, exprimându-le într-un limbaj original.

Cele menționate confirmă încă odată valoarea și originalitatea ideilor filosofice ale lui Blaga, fapt menționat deosebit de concludent în comunicarea *Cunoașterea: luciferică ori paradisiacă la Lucian Blaga*, susținută de Nicolae Steinhardt, în care se accentua că Lucian Blaga „a sperat într-un progres al cunoașterii ce să modifice esențial modul actual de înțelegere a ei de către filosofi, oamenii de știință și teologi deopotrivă” [15].

Referințe bibliografice

1. Opreșan I. Lucian Blaga printre contemporani. Dialoguri adnotate. Ediția a II-a, revizuită, augmentată, necenzurată. București: Editura Saeculum; Editura Vestala, 1995, p.80.
2. Blaga Lucian. Luntrea lui Caron. București: Editura Humanitas, 2006, pp.330-331.
3. Opreșan I. Lucian Blaga printre contemporani. Dialoguri adnotate. Ediția a II-a, revizuită, augmentată, necenzurată. București: Editura Saeculum; Editura Vestala, 1995, p.72.
4. Blaga Lucian. Despre viitorul filosofiei. În: Saeculum, „Revista de filosofie”, director Lucian Blaga, 1943, anul I, ian.-febr., p.3.
5. Blaga Lucian. Scrisoare către Gh. Iftime. In: Manuscriptum, 1991, XXII, nr.2-4, p.180.
6. Vezi: Gheorghe Zamfir, Conferința profesorului Vasile Băncilă: Lucian Blaga și religia, Seara, partea I, an VIII, nr. 1906, 1-2 martie 1944, și partea a II-a, 2-3 martie 1944, nr. 1907.
7. Vasile Băncilă – Lucian Blaga. Corespondență. Editura Muzeul Literaturii Române; Editura Istros-Muzeul Brăilei, 2001, pp.258-259.
8. Tertulian N. Originalitate și conformism. Scrisoarea adresată în 1930 de Blaga lui Tudor Vianu. În: Manuscriptum, 1979, an X, nr.1(34), pp.90-92.
9. Corespondență Blaga – Nichifor Crainic. În: Manuscriptum, nr. 1-4 (98-101), anul XXVI, număr special dedicat lui Nichifor Crainic, Lucian Blaga către Nichifor Crainic, prezentare M.Cenușă, Scrisoarea 15, p.159.
10. Eftimie Gheorghe. Lucian Blaga, poziția față de creștinism. În: Manuscriptum, 1991, XXII, nr.2-4, p.180, text însoțit de o scrisoare autografă a lui Blaga din 1 martie 1944, p.183.

11. Vasile Băncilă – Lucian Blaga, Corespondență. Editura Muzeul Literaturii Române; Editura Istros-Muzeul Brăilei, 2001, pp.271-272.
12. *Ibidem*, p.274.
13. Blaga Lucian. Curs de filosofia religiei. Paris; Alba Iulia: F.R.O.N.D.E., 1994, p.15.
14. Blaga Lucian. Începuturile și cadrul unei prietenii. În: Gândirea, 1940, an XIX, nr.4, aprilie, p.226.
15. Mihai Achim. Lucian Blaga, Miorița cultă a spiritualității românești. București: Editura Viitorul Românesc, 1995, p.111.

DEMOCRATIZAREA CUNOAȘTERII

Niadi-Corina Cernica, dr., lector univ.
Facultatea de Istorie și Geografie,
Universitatea „Ștefan cel Mare”, Suceava, România
niadi.cernica@gmail.com

THE DEMOCRATIZATION OF KNOWLEDGE

My paper presents the positive and the negative consequences of democratization of culture, science and medical knowledge. My paper presents a part of today phainomena and problems as a result of this democratization of knowledge. A new understanding of health – we have to mentain the health, not only to heal our medical problems – appears today because of the democratization of medical knowledge.

În epoca contemporană se constată o democratizare a accesului la educație. Această creștere a accesului la informații științifice a avut mai multe consecințe: a crescut afilierea la asociații, organizații, cauze sociale, ca și numărul de organizații și implicarea în cauze sociale și politice; a crescut discernământul oamenilor în ceea ce privește informațiile științifice, culturale, medicale etc., pentru mulți oameni cultura a devenit o necesitate (nevoia de TV, Internet, cărți, reviste, filme); a crescut interesul populației pentru probleme științifice; a crescut interesul pentru o viață sănătoasă, pentru sănătate și înțelegerea riscurilor pentru sănătate; se constată o creștere a nevoilor spirituale, pentru doctrine care dau un scop vieții (religioase, spirituale, ecologice).

Unele consecințe sunt negative. Cultura a devenit o industrie culturală, cu ediții în masă și best-seller-uri. Pentru unii, aceasta a distrus gustul